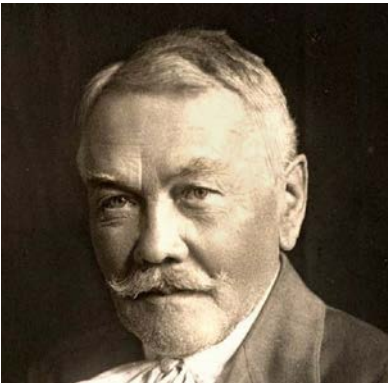

KŇAZ ČI JURISTA? ŠTUDENT EVANJELICKÉHO KOLÉGIA V PREŠOVE PAVOL ORSZÁGH HVIEZDOSLAV¹ (Sto rokov od úmrtia)

Nadežda JURČIŠINOVÁ

Pavol Országh Hviezdoslav

Medzi popredné osobnosti slovenského národného života, ktoré študovali na Prešovskom evanjelickom kolégiu, patrí spisovateľ, básnik, dramatik, prozaik, prekladateľ a právnik Pavol Országh Hviezdoslav. Kolégium sa svojimi výchovnými a vzdelávacími výsledkami i vedeckou prácou profesorov postupne stalo fenoménom v dejinách školstva na Slovensku. V značnej miere sa podieľalo na rozvoji slovenského i maďarského spoločenského, národného, kultúrneho, literárneho a vedeckého života v samotnom Prešove v 17. – 20. storočí.² Jedným zo študentov dvojročného právnického kurzu na kolégiu v rokoch 1870 – 1872 bol oravský rodák P. O. Hviezdoslav.

Narodil sa 2. februára 1849 vo Vyšnom Kubíne, bol evanjelik, hlásil sa k materinskému slovenskému jazyku. Ludovú školu navštevoval vo Vyšnom Kubíne, Jasenovej a Leštínach, následne študoval na gymnáziu v Miškovci. Po maturite na evanjelickom lýceu v Kežmarku, kde študoval v rokoch 1865 – 1870, sa v jeseni 1870 zapísal na štúdium práva na Prešovskom evanjelickom kolégiu. Nebolo to preňho jednoduché rozhodnutie, pretože zvažoval dať sa aj na dráhu farára, k čomu ho predurčila rodinná výchova a ako gymnazista sa pre toto povolanie rozhodol. V roku 1869 prežíval vnútornú krízu, začal sa vážne zamýšľať nad svojím budúcim povolaním, zmocnila sa ho náboženská skepsa, v dôsledku čoho sa vzdal pôvodného plánu študovať teológiu a rozhodol sa pre štúdium práva. Argumentoval to stručne a jasne: „Nechal som teológiu, však tá veľmi biedne žije. A zriem: svetu menej treba boha a viac justície.“ Aj po tomto rozhodnutí ešte nejaký čas zvädzal vnútorný boj, či sa rozhodol správne. Hoci upustil od plánu stať sa služobníkom cirkvi, neznamenalo to však, že by sa zriekol svojho náboženského presvedčenia, práve naopak, to uňho kritickým

- 1 Príspevok vznikol v rámci projektu VEGA 1/0651/19. *Pramene k cirkevným a duchovným dejinám východného Slovenska.*
- 2 V rokoch 1804 – 1918 bola škola v správe Potiského dištriktu Evanjelickej cirkvi a. v. v Uhorsku. Podľa zmluvy medzi Potiským dištriktom a kolégiom v roku 1892 bol názov školy Prešovské kolégium Potiského dištriktu evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. V tom čase ho tvorilo osemtriedne gymnázium, štvorročná teologická akadémia, trojročný učiteľský ústav a štvorročná právnická akadémia, ktorá však do roku 1878 bola len dvojročným právnickým kurzom. V čase štúdia P. O. Hviezdoslava bol rektorom kolégia Tomáš Vécsey.

pohľadom zduchovnelo. Vážnou príčinou, prečo sa tak rozhodol bola poézia, keďže ukazovateľom jeho životnej cesty sa stala viera v básnické poslanie. To rozhodlo, že pri zvažovaní si zvolil také povolanie, ktoré by mu umožňovalo plne sa básnicky realizovať. Túto možnosť nevidel v kňazskom povolaní, vhodnejšie sa mu pozdávalo právnické, ktoré by ho uživilo spolu s básnickou tvorbou.

V čase štúdia P. O. Hviezdoslava v Prešove žilo mesto čulým kultúrnym životom. Študenti rôznych národností a z takmer celého bývalého Uhorska tu mali príležitosť, popri venovaní sa školským povinnostiam, romanticky prežiť študentské roky. Idylické ľúbosti, krčmičky tvorili zvyčajný kolorit veselého študentského života. Slovenskí študenti kolégia pochádzali zväčša zo stredných meštianskych rodín, neraz boli odkázaní na štipendium. Dostával ho aj P. O. Hviezdoslav vo výške 42 zlatých zo štipendiálnej základiny Johany Rothovej Telekiovej.

Študenti žili skromne, ale čulým národným a literárnym životom. V roku 1869 založili na kolégiu slovenský samovzdelávací literárny krúžok Kolo, ktorý nadviazal na tradície Slovenskej spoločnosti (z rokov 1860 – 1869). Pracoval pod predsedníctvom Michala Hlaváčka, dekana teologickej akadémie, ktorý vyučoval slovenských študentov nepovinne slovenčine a dozeral na činnosť krúžku. V tom čase mal 12 členov, ktorí tvorili akúsi rodinu, panoval v ňom priateľský duch a cit spolupatričnosti. Kolonisti si radi zaspievali, mali svoj menší spevokol, organizovali vychádzky do blízkeho okolia, navštívili aj Šarišský hrad, na prešovských lúkach (Šarišské Lúky – dedina pri Prešove) mali priateľské schôdzky. Členovia krúžku žili národným životom, mali vlastnú čítareň (založenú ešte Jonášom Záborským), združenie Kolo sa stalo aj príčinou Hviezdoslava členom Matice slovenskej. Keďže išlo o samovzdelávací krúžok, jeho členovia sa na hodinách (sedeniciach) cvičili v slovenčine, recitovali básne, prednášali vlastné literárne výtvary a pod. P. O. Hviezdoslav stál spolu s Kolomanom Banšellom pri zrode združenia. Bol mimoriadne činným v rámci študentskej záujmovej činnosti. Aktívne sa podieľal na činnosti združenia (spolku) Kolo istý čas ako zapisovateľ, na rôznych podujatiach krúžku recitoval básne a prezentoval sa aj ako literárny kritik, keď posudzoval práce svojho dobrého kamaráta Kolomana Banšella Šuhaj ako z iskri a Rozpomienka na Zemplín. Bral vážne nielen štúdium, ale aj poéziu. Tá nebola preňho ničím vedľajším, práve naopak, báseň sa mu stávala životnou nutnosťou, pomáhala mu prekonať ťažkosti a nedorozumenia. Básnickej tvorbe sa venoval už počas gymnaziálneho štúdia v Miškovci a Kežmarku. Jeho prvotiny boli v maďarčine a nemčine. Pod vplyvom dolnooravských národovcov a hlavne svojho učiteľa Adolfa Medzihradského začal od jesene 1867 písať po slovensky. Svojou literárnou tvorbou sa napokon zaradil k najvýznamnejším osobnostiam slovenskej literatúry na sklonku 19. a začiatkom 20. storočia.

V Prešove s K. Banšellom zorganizoval a redigoval literárny almanach Napred, ako výraz nových generačných úsilí v slovenskej literatúre. Uverejnil tu 14 básní, ktoré predstavujú umelecky zrelší a ideovo priebornejší celok, ako aj drámu o troch dejstvách Otčím. Prispieval aj do rukopisného zábavníka študentov kolégia nazvaného Pokrok.

Počas štúdia v Prešove zavítal do Stropkova, kde pravdepodobne hľadal stopy svojich predkov. Išlo o Helenu Országhovú, vdovu po Gabrielovi Perínskom, ktorý zomrel v roku 1567. Počas pobytu v Stropkove napísal o ňom báseň Stropkov.

Zmieňuje sa o nej v jednom z listov svojmu učiteľovi Adolfovi Medzihradskému z 13. februára 1871: „V Stropkove budem pokračovať. Trošku to ja prekrúcam. Tu ale všade mi uravia, že zámku pri meste Stropkov nikdy nebolo.“ Štúdium právnických vied v Prešove ukončil v školskom roku 1871/1872 po tom, ako dňa 8. júna 1872 vykonal pred štátnou skúšobnou komisiou pre sudcov na prešovskom kolégiu sudcovskú teoretickú skúšku vo všetkých predmetoch s vyznamenaním.³

P. O. Hviezdoslav zomrel 8. novembra 1921 v Dolnom Kubíne. O rok na to 5. júna 1922 mu bola pri príležitosti I. zjazdu osvetových pracovníkov na Slovensku v Prešove odhalená na budove Evanjelického kolégia pamätná tabuľa s textom: „Na pamäť študijných liet básnika Pavla Országha Hviezdoslava 1870 – 1872.“ V roku 2006 bola v stropkovskom mestskom parku odhalená jeho bronzová busta.

Použitá literatúra:

VASILOVÁ, Darina. *Prešovské kolégium Potiského dištriktu evanjelickej cirkvi a. v. (1850 – 1918). (Teologická akadémia a právnická akadémia)*. Prešov : Universum, 2008, 357 – 359. ISBN 978-80-89046-52-2.

VASILOVÁ, Darina. Pavol Országh-Hviezdoslav a prešovské evanjelické kolégium (študent právnickej akadémie a člen spolku Kolo, s. 157 – 181. In *Osobnosti prešovského školstva z radov študentov v historickom kontexte 17. – prvej polovice 20. storočia. I.* Zborník elektronických verzií príspevkov na CD-ROM. Zost. Darina Vasilová.

LAZAR, Ervín. Pavol Országh Hviezdoslav pred storočím v Prešove. In *Nové obzory* 12. Ed. Imrich Sedlák. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1970, s. 295 – 324.

Slovenský biografický slovník II. zv. Martin : Matica slovenská, 1987, s. 499 – 501. Heslo Hviezdoslav.

3 Po odchode z Prešova pôsobil dva roky ako koncipient v Dolnom Kubíne, v roku 1872 v Turčianskom Sv. Martine. V roku 1873 prijal miesto na okresnom súde v Dolnom Kubíne, roky 1874 – 1875 strávil u Štefana Fajnora v Senici. V roku 1875 zložil P. O. Hviezdoslav advokátske skúšky v Budapešti. Potom pôsobil ako samostatný advokát v Námesťove, v rokoch 1876 – 1879 vykonával úrad podsudcu okresného súdu v Dolnom Kubíne a v rokoch 1899 – 1902 pôsobil ako advokát vo vlastnej kancelárii v Dolnom Kubíne. V roku 1904 zastával post vedúceho filiálky Tatra banky v Dolnom Kubíne a od toho roku sa venoval literárnej tvorbe. V roku 1876 sa oženil s Ilonou Novákovou.